

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1996-1997

---

22 OCTOBRE 1996

Proposition de loi modifiant les articles 542 et 545 du Code d'instruction criminelle

(Déposée par M. Vandenberghe et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

I. L'article 6 de la C.E.D.H. dispose que toute personne a droit à un procès équitable. Cette règle s'applique non seulement au tribunal appelé à se prononcer sur le bien-fondé de l'action pénale, mais aussi à toutes les étapes qui ont précédé la procédure quant au fond (voir Cour européenne des droits de l'homme, 24 novembre 1993, Imbroschia/Suisse, *R.U.D.H.*, 1993, 344).

Il s'ensuit que le juge d'instruction est tenu lui aussi de remplir sa mission d'une manière objective et impartiale. À défaut, l'affaire qu'il instruit peut, en vertu de l'article 542 du Code d'instruction criminelle, lui être retirée «pour cause de suspicion légitime» et renvoyée devant un autre juge d'instruction.

Au vu, toutefois, de l'évolution des idées concernant la place de la victime dans la procédure pénale et des événements qui se sont produits récemment, il conviendrait d'affiner la notion d'impartialité lorsqu'elle s'applique au juge d'instruction. Cette adaptation s'impose notamment pour éviter à l'avenir que le juge ne soit entravé dans son instruction en devant vérifier systématiquement si les actes qu'il pose vis-à-vis de la victime ne pourraient pas être interprétés comme une marque de partialité en faveur de celle-ci.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1996-1997

---

22 OKTOBER 1996

Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 542 en 545 van het Wetboek van Strafvordering

(Ingediend door de heer Vandenberghe c.s.)

TOELICHTING

I. Bij toepassing van artikel 6 E.V.R.M. heeft een ieder recht op een eerlijk proces. Dit geldt niet alleen voor de rechtbank die over de gegrondheid van de strafvordering moet oordelen, maar evenzeer voor de stadia die de procedure ten gronde voorafgaan (zie Hof Mensenrechten 24.11.1993 (Imbrioscia/Zwitserland), *R.U.D.H.*, 1993, 344).

Aldus dient ook de onderzoeksrechter zijn opdracht op een objectieve en onpartijdige wijze te vervullen. Doet hij dit niet, dan kan, bij toepassing van artikel 542 van het Wetboek van Strafvordering, «op grond van gewettigde verdenking» de zaak die hij onderzocht aan hem onttrokken worden en verwezen worden naar een andere onderzoeksrechter.

In het licht van de gewijzigde opvattingen omtrent de positie van het slachtoffer in het strafproces en de recente gebeurtenissen, dient evenwel het begrip partijdigheid in hoofde van de onderzoeksrechter verijnd te worden. Dit is met name noodzakelijk om in de toekomst te voorkomen dat een onderzoeksrechter in zijn onderzoek zou belemmerd worden doordat hij telkens zou moeten nagaan of de door hem gestelde handeling ten aanzien van het slachtoffer niet kan worden beschouwd als blijk gevende van een bevooroordeeldheid jegens het slachtoffer.

C'est la raison pour laquelle nous proposons d'insérer à l'article 542 du Code d'instruction criminelle une disposition indiquant que les actes du juge d'instruction ne peuvent constituer une cause de suspicion légitime que si leur nature et leur étendue font naître objectivement une impression de partialité. (Cette formulation s'inspire de la jurisprudence récente de la Cour européenne des droits de l'homme de Strasbourg; cf., par exemple, l'arrêt du 24 février 1993, Fey/Autriche, *N.Q.H.R.*, 1993, 197, dans lequel la cour a jugé qu'eu égard à l'étendue et à la nature des mesures d'instruction préparatoire prises par le juge du fond, les craintes quant à son impartialité ne se révélaient pas objectivement justifiées.)

La terminologie utilisée montre, d'une part, que les actes posés par le juge d'instruction vis-à-vis de la victime qui pourraient susciter une impression de parti pris, doivent être confrontés au principe de proportionnalité (*si, eu égard à leur nature et à leur «étendue»*) et que, d'autre part, pour qu'il y ait impression de partialité, il doit en être ainsi non seulement aux yeux de la victime, mais aussi aux yeux des tiers (*font naître «objectivement» une impression de partialité*).

Dans son état actuel, la jurisprudence considère que l'article 542 du Code d'instruction criminelle et l'article 828 du Code judiciaire, qui énumère les causes de récusation, sont liés. En insérant la disposition proposée à l'article 542 du Code d'instruction criminelle plutôt qu'à l'article 828 du Code judiciaire, on indique que pour conclure au bien-fondé de la suspicion légitime au sens de l'article 542 du Code d'instruction criminelle, les actes du juge d'instruction pouvant présenter une apparence de partialité devront toujours être appréciés de la manière proposée, c'est-à-dire donc même si la suspicion légitime que lesdits actes pourraient faire naître est fondée sur les causes énumérées à l'article 828 du Code judiciaire.

II. Il est en outre proposé d'adapter la procédure de dessaisissement et de renvoi de telle manière que la Cour de cassation, appelée à se prononcer en la matière, doive entendre au préalable les parties intéressées.

*
* *

Vandaar het voorstel in artikel 542 van het Wetboek van Strafvordering op te nemen dat daden van een onderzoeksrechter slechts aanleiding zullen geven tot gewettigde verdenking «wanneer uit hun aard en omvang objectief bekeken een indruk van partijdigheid ontstaat». (De gebruikte formulering sluit aan bij de recente rechtspraak van het Europese Hof voor de rechten van de mens te Straatsburg; zie bv. arrest 24.2.1993 (Fey/Oostenrijk), *N.Q.H.R.*, 1993, 197, waarin geoordeeld werd dat, gelet op de omvang en de aard van de door de rechter ten gronde genomen vooronderzoeksmatregelen, de vrees omtrent diens onpartijdigheid objectief gezien niet gerechtvaardigd was.)

De gebruikte terminologie toont enerzijds aan dat de daad door de onderzoeksrechter ten aanzien van het slachtoffer gesteld, die de indruk van vooringenomenheid zou kunnen doen uitschijnen, dient getoetst te worden aan het beginsel van de proportionaliteit (*wanneer «uit de aard en de omvang» blijkt*). Anderzijds toont die aan dat er slechts sprake zal zijn van de indruk van partijdigheid wanneer dit niet alleen zo lijkt in de ogen van het slachtoffer maar ook ten aanzien van derden (*wanneer «objectief bekeken» de indruk ontstaat*).

In de rechtspraak is het thans zo dat aangenomen wordt dat er een onderling verband bestaat tussen artikel 542 van het Wetboek van Strafvordering en artikel 828 van het Gerechtelijk Wetboek, dat de wrakingsgronden opsomt. Door de voorgestelde tekst in te voegen in artikel 542 van het Wetboek van Strafvordering en niet in artikel 828 van het Gerechtelijk Wetboek, wordt aangegeven dat om tot gewettigde verdenking, zoals bedoeld in artikel 542 van het Wetboek van Strafvordering, te kunnen besluiten de daden van een onderzoeksrechter waaruit een schijn van partijdigheid zou kunnen blijken, steeds dienen te worden beoordeeld zoals voorgesteld, dus ook wanneer de gewettigde verdenking waartoe deze daden aanleiding zouden geven zou gebaseerd worden op in artikel 828 van het Gerechtelijk Wetboek genoemde gronden.

II. Tevens wordt voorgesteld de procedure inzake onttrekking en verwijzing aan te passen in die zin dat het Hof van Cassatie, dat daarover uitspraak dient te doen, vooraf de betrokken partijen dient te horen.

Hugo VANDENBERGHE.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 542 du Code d'instruction criminelle est complété par un troisième alinéa, rédigé comme suit :

«Les actes d'un juge d'instruction ne peuvent constituer en soi une cause de suspicion légitime que si leur nature et leur étendue font naître objectivement une impression de partialité.»

Art. 3

À l'article 545 du même Code, les mots «et les parties entendues,» sont insérés entre les mots «et des pièces,» et les mots «la chambre de la Cour de cassation».

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 542 van het Wetboek van Strafvordering wordt aangevuld met een derde lid, luidende :

«Daden van een onderzoeksrechter kunnen op zichzelf slechts aanleiding geven tot gewettigde verdenking wanneer uit hun aard en omvang objectief bekeken een indruk van partijdigheid ontstaat.»

Art. 3

In artikel 545 van hetzelfde Wetboek worden tussen de woorden «van de stukken» en de woorden «doet de kamer» ingevoegd de woorden «en het horen der partijen».

Hugo VANDENBERGHE.
André BOURGEOIS.
Johan WEYTS.
Leo DELCROIX.
Marc OLIVIER.
Ludwig CALUWÉ.